

Rapport 2015:45

Självbindaren 1, Kristianstad

Översiktlig arkeologisk förundersökning 2015

Tony Björk

Rapport 2015:45

Självbindaren 1, Kristianstad

Översiktlig arkeologisk förundersökning 2015

Tony Björk

Fornlämningsnr: 302
Kristianstad
Kristianstads kommun
Skåne län

Sydsvensk Arkeologi AB

Kristianstad

Box 134

291 22 Kristianstad

Telefon (Regionmuseets växel): 044-13 58 00

Malmö

Erlandsrovägen 5

218 45 Vintrie

www.sydsvenskarkeologi.se

© 2015 Sydsvensk Arkeologi AB

Rapport 2015:45

Omslag: A306 i schakt 298 under framschaktning. Foto mot norr, Tony Björk.

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriet, I2014/00893.

Innehåll

Sammanfattning	5
Syfte och metod	5
Topografi, fornlämningar och tidigare undersökningar	6
Resultat	6
Utvärdering	8
Förslag till fortsatta åtgärder	9
Referenser	10
Administrativa uppgifter	11
Bilaga 1 - Schaktbeskrivningar	13
Bilaga 2 - Fyndlista	14
Bilaga 3 - Sektionsritning	15
Bilaga 4 - Förslag till undersökningsyta	16

Fig. 1. Skånekarta med Kristianstads kommun och Näsby markerade.

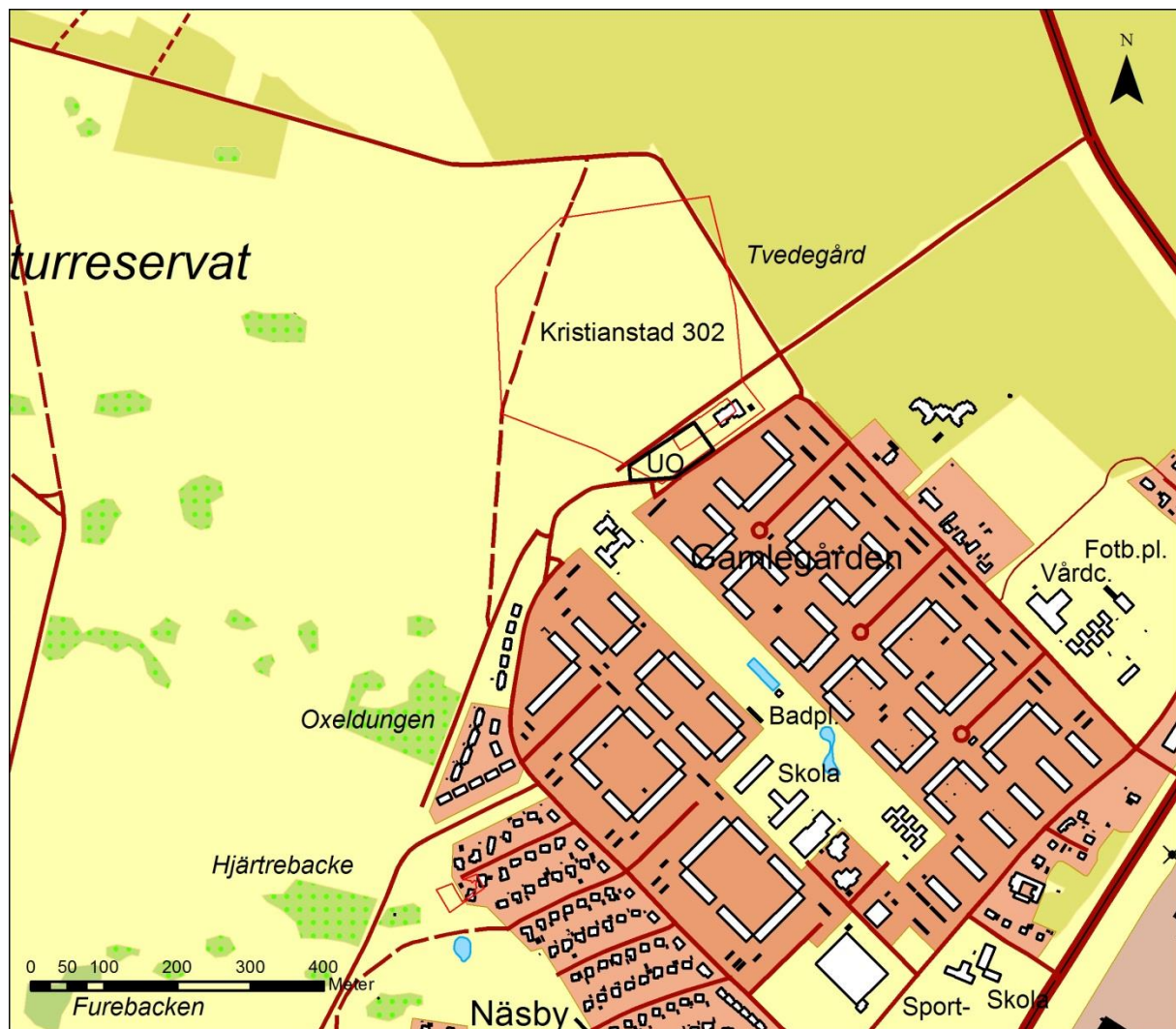

Fig. 2. Undersökningsområdets (UO) läge vid bostadsområdet Gamlegården, Näsby, i sydöstra delen av fornlämning Kristianstad 302.

Sammanfattning

På fastigheten Självbindaren 1 i Kristianstad utfördes en översiktlig arkeologisk förundersökning av Sydsvensk Arkeologi AB i enlighet med Länsstyrelsen i Skåne beslut 431-21116-2015. Fastigheten ansluter till en yta som förundersöktes år 2006. Den förundersökning som avrapporteras här syftade till att klargöra fornlämningsituationen inom den nu aktuella exploateringsytan.

Vid den översiktliga förundersökningen 2015 grävdes sju schakt med en sammanlagd längd av 107 m. Inom större delen av exploateringsytan påträffades lämningar, utom längst i sydväst. Avgränsningen av fornlämningen överensstämmer väl med avgränsningen i FMIS (det digitalt sökbara fornminnesregistret: <http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>).

De påträffade lämningarna bestod av boplatslämningar i form av härdar, gropar, stolphål och ett kulturlager/fossilt matjordslager. Två gropar, två stolphål och en 0,5x0,5 m stor ruta av kulturlager undersöktes. Det ena av de förmodade stolphålen visade sig vara en naturlig färgning i marken. Fyndmaterialet från förundersökningen består av keramik, bränd lera, bearbetad flinta, bränt ben och träkol. Lämningarna dateras grovt till brons- och/eller järnålder. Det konstaterades inga större sentida markingrepp inom ytan. Endast en dräneringsledning observerades vid förundersökningen.

Sydsvensk Arkeologi förordar att ett eventuellt exploatering av den aktuella ytan föregås av en arkeologisk undersökning.

Syfte och metod

Syftet med den översiktliga arkeologiska förundersökningen var att klargöra fornlämningsituationen inom det aktuella området, huvudsakligen med avgränsande syfte. Förundersökningen skulle även klargöra fornlämningens innehåll, datering och vetenskapliga potential. Det framtagna materialet ska fungera som planerings- och beslutsunderlag för Länsstyrelsens handläggning enligt 2 kap. KML och sökandens fortsatta planering.

Exploateringsytan var totalt ca 4 200 m². Den metod som användes för att bedöma förekomst av lämningar var sökschaktsgrävning. Lämningar och fynd mättes in med nätverks-GPS (RTK). Fynd som kan visa på datering och funktionsbestämning av lämningarna tillvaratogs.

Topografi, fornlämningar och tidigare undersökningar

Självbindaren 1 ligger i den norra delen av byn Näsby gamla marker. Näsby tillhörde tidigare Nosaby socken, men ingår numera i Kristianstad. Platsen ligger på en ganska flack, men tydlig moränrygg, ca 1 km öster om Araslövssjön och ca 2 km väster om den forna Nosabysjön. Båda dessa sjöar är, respektive var, en del av Helgeåns vattensystem. Landskapet är relativt flackt och höjden varierar mellan 1-10 m.ö.h. Inom själva exploateringsytan ligger höjden på ungefär 5 - 8 m.ö.h. och jordarten utgörs av siltig morän och lera. Litorinahavets transgressionsmaximum ligger kring 7,5 m över dagens havsyta. Därmed kan det konstateras att den aktuella ytan legat på en ö respektive halvö under delar av mesolitikum och neolitikum (Björk 2007). Från bronsåldern och fram till utdikningen av Nosabysjön, under 1800-talets senare del, låg området på ett näs mellan sjöarna Araslövssjön och Nosabysjön.

Idag består marken i området av igenväxt åkermark, med gräsytor och trädbestånd av varierande ålder. Platsen ligger på en förhöjning som löper i nordväst-sydöstlig riktning genom området. På större delen av denna höjdrygg finns fornlämningen Kristianstad 302, men topografiskt sett fortsätter samma läge en god bit åt sydost, in på det idag bebyggda området Gamlegården.

Det finns ett antal registrerade fornlämningar i Näsbyområdet. Dessa finns utförligt beskrivna i ett antal tidigare rapporter rörande närbelägna fornlämningar (se t.ex. Wickberg 2004, Björk 2007, Linderöth 2015).

Fornlämningen Kristianstad 302 blev föremål för en arkeologisk förundersökning år 2006, delvis inom men fr.a. nordost om den nu aktuella ytan. Vid det tillfället banades det av en yta om ca 2000 m², inför en nära förestående byggnation. Det konstaterades 81 anläggningar varav 22 undersöktes inom ramen för förundersökningen. Anläggningarna bestod av en ugn, gropar, härdar och stolphål. Fyndmaterialet utgörs av keramik, ett lerblock, ett blåsbälgrör, lerklining, bränd lera, en malsten, brända ben och bearbetad flinta. Lämningarna daterades med hjälp av fynden till yngre bronsålder-äldre järnålder (Wilhelmson 2006).

Resultat

Vid den översiktliga förundersökningen grävdes sju schakt med en sammanlagd längd av 107 m. Schaktbredden var omkring 1,5 m, vilket ger en avschaktad total yta om ca 160 m², motsvarande knappt 4 % av exploateringsytan. Matjordslagrets mäktighet varierade mellan ca 0,25 - 0,45 m i djup. Steril botten bestod av

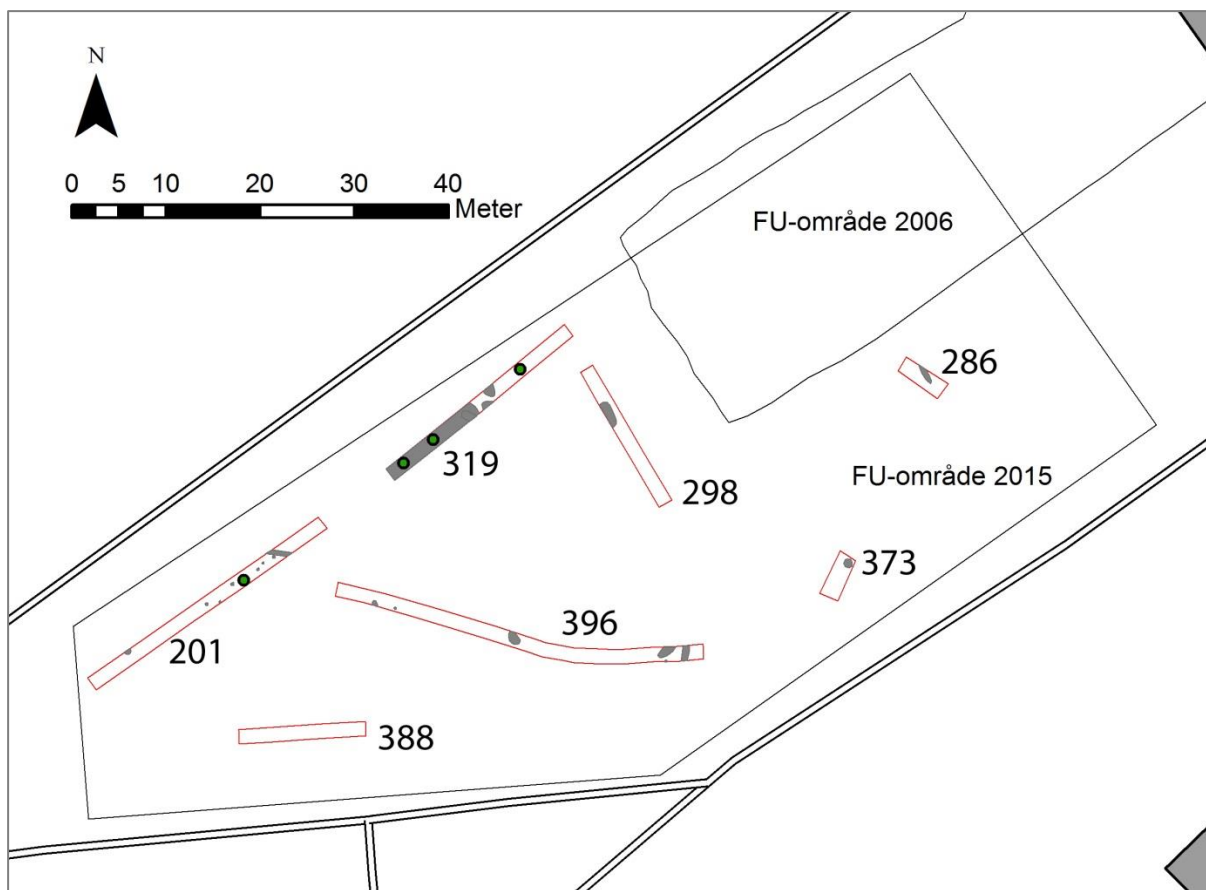

Fig. 3. Schaktens lägen inom FU-området, deras beteckningar och inmätta anläggningar, lager och fyndenheter (sistnämnda markerade med punkter).

siltig morän och lera. Inom större delen av exploateringsytan påträffades lämningar. I förhållande till de anläggningar som mättes in vid förundersökningen år 2006 kan det ses att anläggningsförekomsten fortsätter, med en avtagande frekvens åt sydväst. Anläggningstätheten inom den aktuella ytan kan genomsnittligt beräknas till ca 0,04 anl./m². Längst i sydväst är anläggningsförekomsten mycket gles (fig. 3 och 4). Baserat på förundersökningsresultaten överensstämmer avgränsningen av fornlämningens sydvästra del mycket väl med den avgränsning som finns i FMIS (fig. 2 och 3).

De påträffade lämningarna bestod av boplatslämningar i form av härdar, gropar, stolphål och ett kulturlager/fossilt matjordslager. Två gropar (AG337 och 439), två stolphål (AS222 och 253) och en 0,5x0,5 m stor ruta av kulturlager AL329 undersöktes. Det ena av de förmodade stolphålen visade sig vara en naturlig färgning i marken (AS253 utgår). Fyndmaterialet från förundersökningen består av keramik, bränd lera, bearbetad flinta, bränt ben och träkol. Lämningarna dateras grovt till brons- och/eller järnålder. Det konstaterades inga större sentida markingrepp inom ytan. Endast en dräneringsledning observerades vid förundersökningen.

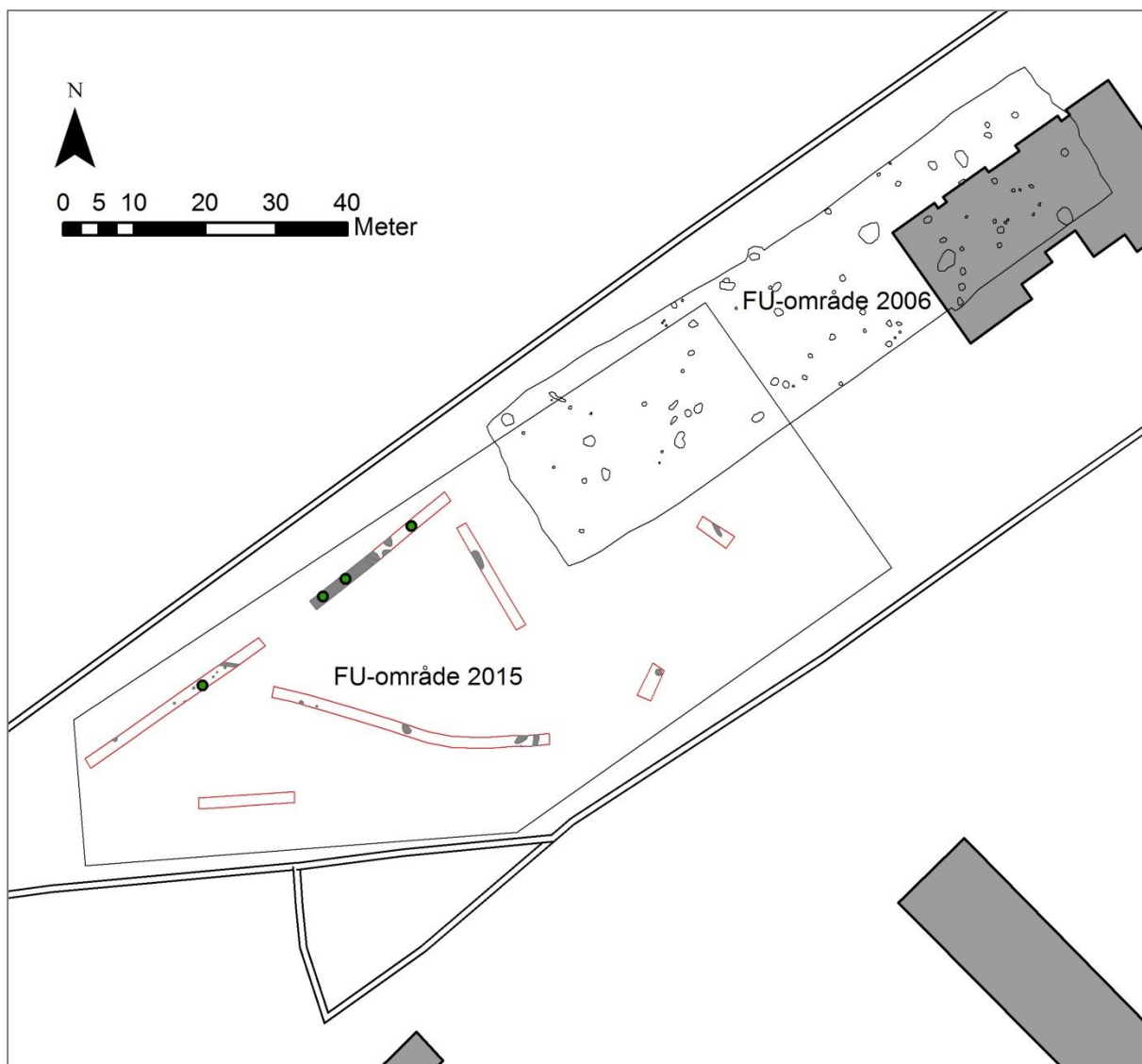

Fig. 4. Anläggningsförekomsten i schakten från 2006 och 2015 års förundersökningar. Notera den avtagande frekvensen åt sydväst, vilket tyder på att den ungefärliga avgränsning av fornlämningen som finns i FMIS stämmer ganska väl.

En översiktlig metalldetektering gjordes på det framschaktade lagret AL329 i schakt 319. Den var dock resultatlös.

De iakttagelser som gjordes vid förundersökningen finns samlat redovisade i bilaga 1 och samtliga fynd finns redovisade i bilaga 2. Undersökta anläggningar/lager redovisas på sektionsritning i bilaga 3.

Utvärdering

Vid förundersökningen fick schaktningen anpassas till den befintliga vegetationen, i form av en träridå som löpte i ungefär nordost-sydväst i ytans västra del. Detta påverkade dock inte möjligheten att bedöma förekomst och bevarandeförhållanden inom ytan i stort.

Fig. 5. Anläggning 337 framrensad. Fyllningen hade samma karaktär som AL329 sydväst därom. Foto mot nordväst.

Fig. 6. Gropen AG439 snittad till hälften. Fyllningen bestod av mörk, kompakt lera med inslag av sot och träkol. Foto mot norr.

Vid fältarbetet kunde det konstateras att det finns boplatsslämningar av samma karaktär som de som påträffades vid förundersökningen 2006, inom större delen av den aktuella ytan. Avgränsningen av den sydvästra delen av fornlämning Kristianstad 302 stämmer med andra ord väl med den utbredning fornlämningen har i FMIS idag. Förundersökningens syfte anses vara väl uppfyllt.

Förslag till fortsatta åtgärder

En fördjupad förundersökning bedöms inte nödvändig eftersom det finns gott underlagsmaterial för att beräkna volymer. Den berörda delen av boplatsten Kristianstad 302 bör enligt vår uppfattning bli föremål för arkeologisk undersökning inför en eventuell fortsatt exploatering av området (se Bilaga 4). Lämningarna är välbevarade och det finns goda förutsättningar att finna ekofakter som träkol och förkolnade fröer, vilket utgör goda förutsättningar för att dels datera lämningarna, dels att göra miljöanalyser. En undersökning kan bl.a. syfta till att datera och funktionsbestämma aktiviteterna inom denna del av boplatssytan, inte minst med tanke på att det inte gjordes några naturvetenskapliga analyser vid förundersökningen år 2006.

Referenser

- Björk, T. 2007. *Bronsåldersbrunnar i Näsby. Arkeologisk undersökning 2006-2007, RAÄ 303, Kristianstad, Skåne län*. Regionmuseet Kristianstad rapport 2007:24. Kristianstad.
- Linderöth, T. 2015. *Särskild arkeologisk undersökning 2013, Näsby 35:47, Kristianstad stad och kommun, Skåne län*. Sydsvensk Arkeologi rapport 2014:54. Malmö/Kristianstad.
- Wickberg, Y. 2004. *Näsby 35:47. Boplatslämningar från äldre järnålder. Arkeologisk utredning steg 2 och förundersökning 1998. Arkeologisk undersökning 2004*. Regionmuseet Kristianstad rapport 2004:137. Kristianstad.
- Wilhelmson, H. 2006. *Boplatserna på näset. Arkeologisk utredning och förundersökning, RAÄ 302, Kristianstad, Skåne län*. Regionmuseet Kristianstad rapport 2006:59. Kristianstad.

Administrativa uppgifter

Sydsvensk Arkeologi AB proj.nr:	150053
Länsstyrelsen i Skåne dnr:	431-21116-2015
Datum för beslut:	2015-08-31
Län:	Skåne
Kommun:	Kristianstad
Socken:	Kristianstad
Fastighet:	Självbindaren 1
Läge:	Ekonomiska kartan, blad 3D 3j
Koordinatsystem:	SWEREF 99 TM
X koordinat:	6213284,47
Y koordinat:	447318,43
Höjdsystem:	RH 2000
M ö.h.	5 - 8 m. öh.
Fältarbetstid:	6-7/10 2015
Antal arbetsdagar:	2
Antal arkeologtimmar:	16
Antal maskintimmar:	11
Exploateringsyta:	ca 4200 m ²
Undersökt yta:	107 löpmeter (160 m ²)
Platschef:	Tony Björk
Underkonsulter:	Nilssons grävmaskiner Kristianstad AB
Företagare:	Kristianstad kommun
Tidigare undersökningar:	Wilhelmson 2006
Fynd:	Fyndnr 1-14, förvaras under LUHMnr 32538
Dokumentationsmaterial:	Intrasisprojekt SA_150053, anteckningar och digitala foto. Förvaras i Regionmuseet Kristianstads arkiv.
Beräknad kostnad:	54 150 kr (exkl. moms)

Bilaga 1 - Schaktbeskrivningar

Översiktlig FU kv Självbindaren 1, Kristianstad, SA150053

OS201: 30 m l, 0,30-0,50 m dj. Botten: lerig-siltig morän. En sotig händrest (AH2139) och några förmodade stolphål. Två grävdes till hälften – A222 troligt stolphål och A253 utgår.

OS286: 5,1 m l, ca 0,40 m dj. Botten: siltig morän. En sotig, fin anläggning, troligen ränna (A290). Anm: Svårmätt schakt inne bland träd. Justerat punkter vid överföring.

OS298: 16,6 m l, ca 0,30 m dj. Botten: lera. En stor hård eller ugn (A306), omkring 2,90 m lång. Rikligt med träkol och skörbränd sten i kanten. Ett träkolsprov tillvarataget.

OS319: 24,3 m l, 0,30-0,50 m dj. Botten: silt och lera. Fossilt matjordslager i södra delen, ca 0,05-0,10 tjockt (AL329). Provgrävt en 0,5x0,5 m stor ruta. Schaktfynd och fynd från rutan i form av flinta, keramik och bränd lera. I norra delen av lagret fanns en större, stenfylld anläggning (A337). Ett mindre parti av denna undersöktes (tvärsnitt genom). Ganska gott om bearbetad flinta och bränd lera, samt ett par keramikbitar och ett bränt ben. I norra delen av lagret fanns ett par gropar alternativt lagerrester och en distinkt anläggning (grop eller större stolphål – A363) som i ytan innehöll en kärna i Kristianstadsflinta (FF510).

OS373: 4,7 m l, ca 0,40 m dj. Botten: lerig-siltig morän. En distinkt hård med skörbränd sten i schaktets norra del (A377). Anm: Svårmätt schakt inne bland träd. Justerat punkter vid överföring.

OS388: 13,5 m l, 0,40-0,60 m dj. Botten: lera.

OS396: 39,7 m l, 0,35-0,45 m dj. Botten: lera och siltig morän. Spridda nedgrävningar. I mellersta delen undersöktes hälften av en grop med måttlig sot- och träkolsinblandning (AG439). Ett flintavslag påträffades och ett makroprov tillvaratogs.

Bilaga 2 - Fyndlista

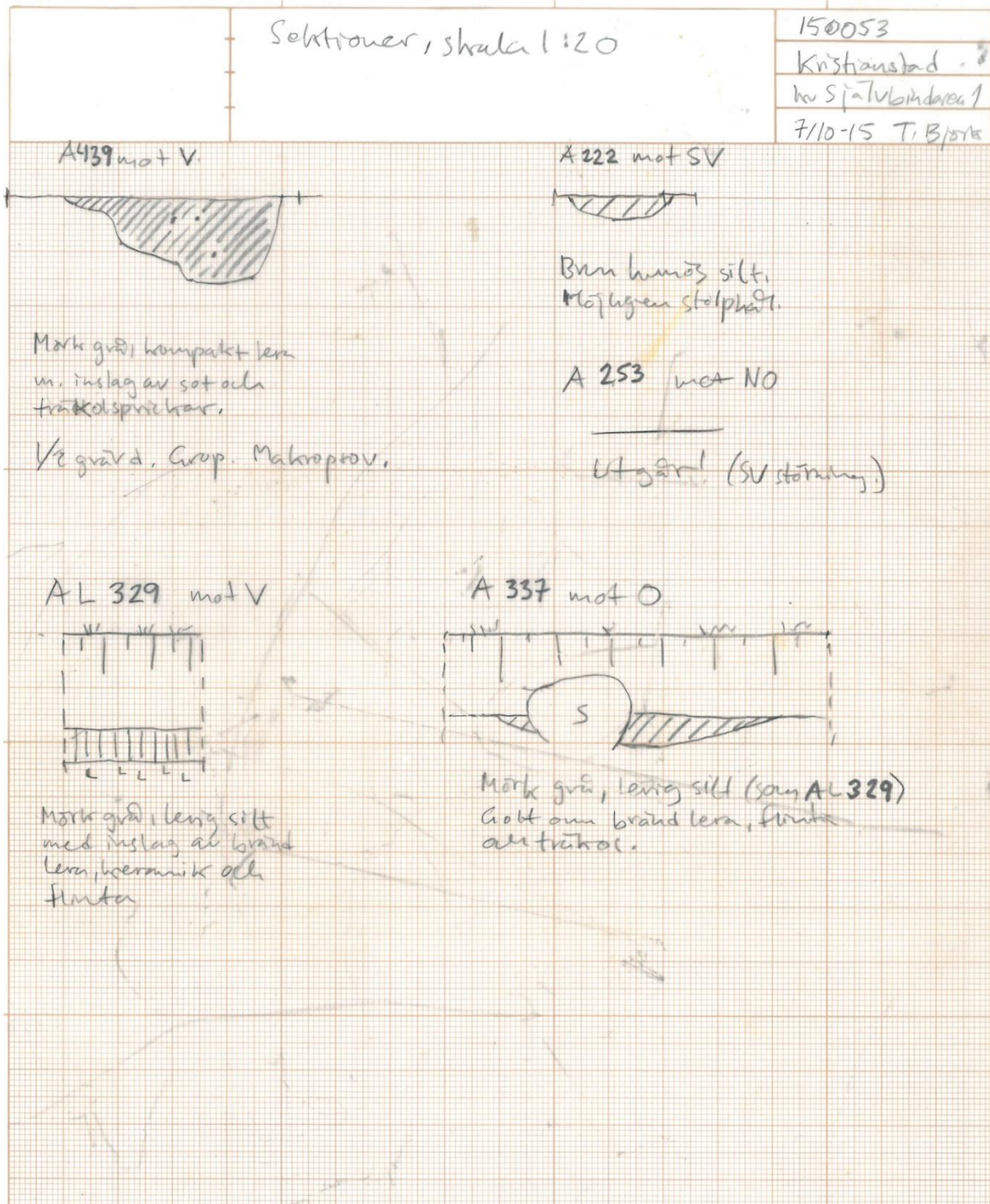
Fyndlista Självbindaren 1, Kristianstad, LUHMnr 32538. Översiktlig arkeologisk förundersökning 2015.

Fyndnr	Schakt	Kontext	Sakord	Material	Vikt (g)	Antal	Kommentar
1	319	FK284 AL329	Keramik	Lera	3	4	Vittrad
2	319	FK284 AL329	Bränd lera	Lera	2	3	
3	319	FK285 AL329	Bränd lera	Lera	3	2	
4	319	A504 AL329	Bränd lera	Lera	3	4	
5	319	A504 AL329	Avslag/avfall	Kristianstadflinta	6	2	
6	319	A337	Bränt ben	Ben	<1	1	
7	319	A337	Keramik	Lera	16	6	Vittrad
8	319	A337	Bränd lera	Lera	10	10	*
9	319	A337	Avslag/avfall	Kristianstadflinta	45	14	
10	319	A337	Avslag	Sydsk. flinta	18	1	
11	319	A337	Avslag	Kvartsit	7	1	
12	319	FF510 A363	Kärna	Kristianstadflinta	75	1	
13	396	A439	Avslag	Kristianstadflinta	4	1	
14	201	AD581	Avslag	Kristianstadflinta	5	1	

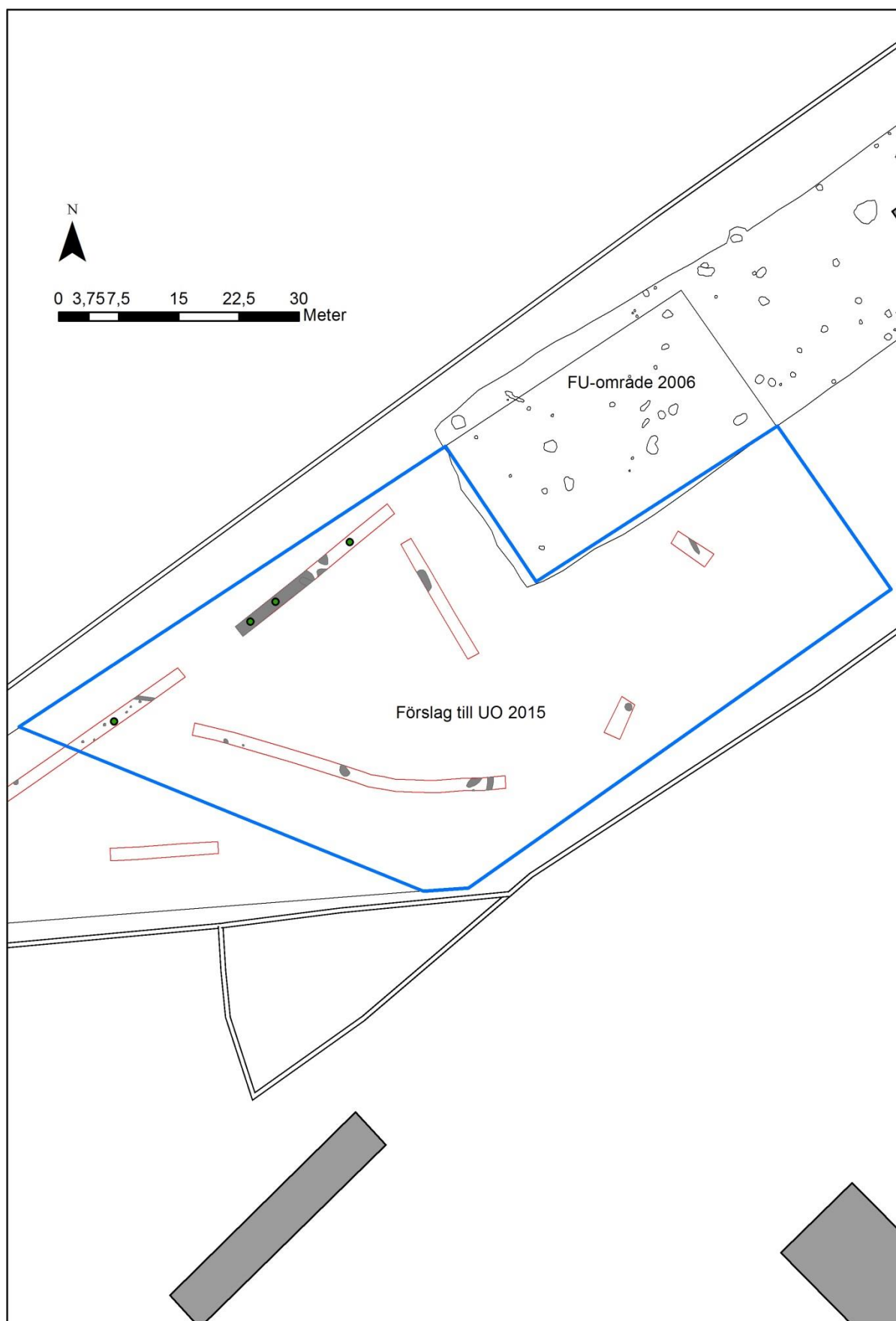
* Tegelfragment ej tillvaratagna - inblandning från matjordslagret.

Träkolsprover tillvaratagna från A306 och A337. Makroprov tillvarataget från A439. Ej införda som fynd.

Bilaga 3 - Sektionsritning

Bilaga 4 - Förslag till undersökningsyta

Sydsvensk Arkeologi AB

Rapporter 2015

1. Kristianstad 4:13, 4:4 och 4:43. Hästtorget, Kristianstad stad och kommun. Arkeologisk förundersökning 2014. Ing-Marie Nilsson.
2. Citadellstaden 1:1 och 2:1. Landskrona stad och kommun. Arkeologisk förundersökning 2014–2015. Joakim Frejd.
3. Fodret 5 m.fl. Tygelsjö socken, Malmö kommun. Arkeologisk förundersökning 2014. Fredrik Grehn.
4. Hovrätten 20. Kristianstad stad och kommun. Arkeologisk förundersökning 2015. Therese Ohlsson.
5. Lyngsjö 2:5. Fornlämning 77 i Lyngsjö socken, Kristianstad kommun. Arkeologisk förundersökning 2015. Thomas Linderöth.
6. Hove 9, Åhus. Fornlämning 23, Åhus socken, Kristianstad kommun. Arkeologisk förundersökning 2015. Thomas Linderöth.
7. Norra Vallvägen 32. Kristianstads stad, Kristianstads kommun. Arkeologisk förundersökning 2015. Ing-Marie Nilsson.
8. Limhamn 155:355, Bunkeflo 24:1, Hyllie socken, Malmö kommun. Särskild arkeologisk undersökning 2013. Åsa Berggren.
9. Bastionen 7, fornlämning Kristianstad nr 93, Kristianstad stad och kommun. Arkeologisk förundersökning 2014-2015. Ylva Wickberg.
10. Skepparslöv 27:7, fornlämning Skepparslöv nr 60:1, Skepparslövs sn, Kristianstad kommun. Arkeologisk förundersökning 2014. Ylva Wickberg.
11. Råvattenledning. Arkeologisk utredning steg 1, 2015. Red. Bertil Helgesson.
12. Norretullsvägen. Fastigheten Bastionen 6 och 7. Kristianstad stad och kommun. Arkeologisk förundersökning 2015. Ing-Marie Nilsson.
13. Kristianstadsprojektet. Metalldetektorundersökningar 1998-2009. Bertil Helgesson.
14. Färlöv 76:10, 82:1, 83:2, 1:48 och 1:32. Färlövs socken, Kristianstads kommun. Arkeologiska undersökningar 2012 – 2013. Ing-Marie Nilsson.
15. Näsby 35:47. Kristianstads stad och kommun. Arkeologisk förundersökning 2015. Ylva Wickberg.
16. Östra Odarslöv 13:5, ESS-området. Forntid möter framtid. Volym 1 – Bakgrund, genomförande, tolkning och utvärdering. Volym 2 – Undersökningsresultat. Volym 3 – Analyser och bilagor. Odarslöv socken, Lunds kommun. Särskild arkeologisk undersökning 2013. Red. Kristian Brink och Stefan Larsson.
17. Bodarps bytomt. Fornlämning 18:1 i Bodarps socken, Trelleborgs kommun. Arkeologisk förundersökning, 2015. Thomas Linderöth.
18. Renovering av Villie kyrka. Fornlämning 20:1, Villie socken, Skurups kommun. Arkeologisk förundersökning 2015. Thomas Linderöth.
19. Gång- och cykelväg vid Kalkbrottet, Limhamn 155:355, RAÄ Hyllie 37:1, Malmö 167 & 168, Hyllie socken, Malmö kommun. Arkeologisk undersökning 2014. Kristian Brink och Fredrik Grehn.
20. Räng 5:12, Räng socken, Vellinge kommun, Skåne. Arkeologisk utredning 2015. Bertil Helgesson.
21. Tygelsjö 54:2, Tygelsjö socken, Malmö kommun, Skåne. Arkeologisk utredning 2015. Åsa Berggren.
22. Östbergska huset, Kristianstad, Kristianstad kommun, Skåne. Arkeologisk förundersökning 2015. Tony Björk.

23. Del av Ruuthsbo 20:1 och Svartemölla 1:38. Bjäresjö och Baldringe socknar, Ystad kommun. Arkeologisk utredning. Therese Ohlsson.
24. Kristianstad 4:4. Östra Boulevarden – Tivoligatan m.fl. Kristianstads stad, Kristianstads kommun. Arkeologisk förundersökning 2015. Ing-Marie Nilsson.
25. Kristianstad 4:4. Östra Boulevarden – Nya Boulevarden. Kristianstads stad, Kristianstads kommun. Arkeologisk förundersökning 2015. Ing-Marie Nilsson.
26. Allarpsvägen. Ivetofta socken, Kristianstad kommun. Arkeologisk förundersökning 2014-2015. Ylva Wickberg.
27. Lyckan 27. Åhus stad i Kristianstad kommun. Arkeologisk förundersökning 2015. Therese Ohlsson.
28. Christinelund 2:3. Allerums socken, Helsingborgs kommun. Arkeologisk utredning 2015. Joakim Frejd.
29. Hardeberga kyrkogård. Hardeberga socken, Lunds kommun. Arkeologisk förundersökning 2015. Ing-Marie Nilsson.
30. Limhamn 154:376. Malmö stad, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2015. Joakim Frejd.
31. Trädgårdshallen 1, Oxie socken, Malmö kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2015. Thomas Linderöth.
32. Sallerup 2:8. Östra Sallerups socken, Hörby kommun. Arkeologisk förundersökning 2015. Joakim Frejd.
33. Västra Vram 96:7 till Marielund 4:1, Lyngsjö och Östra Vrams socken, Kristianstad kommun. Arkeologisk förundersökning 2015. Ylva Wickberg.
34. Pilbladet och Södra Sallerup 180:36. Södra Sallerups socken, Malmö kommun. Arkeologisk undersökning 2015. Åsa Berggren.
35. Väg 19 mellan Öja och Stora Herrestad, Öja och Stora Herrestad socknar, Ystad kommun, Skåne. Arkeologisk utredning steg 2, 2015. Tony Björk.
36. Rinkaby 6:22 och 10:44. Rinkaby socken, Kristianstad kommun. Arkeologisk förundersökning 2015. Therese Ohlsson.
37. Hovrätten 20. Fornlämning Kristianstad 93, Kristianstads stad och kommun. Arkeologisk undersökning/ schaktningsövervakning 2015. Ing-Marie Nilsson.
38. Näsby 35:47, del av, Kristianstad, Kristianstad kommun, Skåne. Arkeologisk utredning 2015. Tony Björk.
39. Östervång 2:6, Trelleborgs kommun. Arkeologisk utredning 2015. Karina Hammarstrand Dehman.
40. Bara kyrkogård. Fastigheten Bara 23:1, Bara socken, Svedala kommun. Arkeologisk förundersökning 2015. Ing-Marie Nilsson.
41. Röddinge kyrkogård. Fastigheten Röddinge 38:1, Röddinge socken, Sjöbo kommun. Arkeologisk undersökning/schaktningsövervakning 2015. Ing-Marie Nilsson.
42. Vä 27:22. Vä socken, Kristianstad kommun. Arkeologisk undersökning/ schaktningsövervakning 2015. Fredrik Grehn.
43. Hovrätten 20. Arkeologisk undersökning 2015, Kristianstad stad och kommun. Therese Ohlsson.
44. Västergatan 6. Åhus socken, Kristianstad kommun. Arkeologisk undersökning/schaktningsövervakning 2015. Fredrik Grehn.
45. Självbindaren 1, Kristianstad, Kristianstad kommun. Översiktlig arkeologisk förundersökning 2015. Tony Björk.

